

Végyári vitéznek nincsen könnyű dolga

Beszélgetés Dr. Agócs Attilával,
Fülek polgármesterével

SZÁSZI ZOLTÁN

Fülek a Losoncijárás, a történelmi Nógrád szlovákiai részének legnagyobb magyar többségű városa jelenleg. Dr. Agócs Attila polgármesterrel a tízezres lélekszámú, még mindig magyar többségű kisváros kulturális életéről, lehetőségekről, álmokról, gondokról, megoldandó problémákról, napi és hosszú távú feladatokról beszélgettünk.

Mint a címben is olvasható, végyári vitéznek nincsen könnyű dolga, aludni se tud a gondoktól, mert minden nap, még a gondos figyelő, a jó gazda törődése mellett is lehet romlás látható a falakon, minden nap kieshet egy kő, meglazulhat egy téglá, képletesen vagy mondhatni akár valóságosan is.

– *Polgármester úr, milyen ma a kultúra állapota, helyzete, megítélése Füleken?*

– *Azt hiszem, minden pátoasz nélkül nyugodtan kezdek azzal, hogy Fülek a Palócföld szlovákiai részének egyik magyar kulturális végyvára. Persze rögtön hozzá kell tennem azt is, hogy mára a tízezres városka lakossága nagyjából három egyforma részre oszlik: magyarokra, magyar ajkú romákra és szlovákokra. Jómagam évek óta hirdetem a közép-európai*

népek megbékélésének szükségességét, a Füleki Vármúzeum egykori igazgatójaként rendeztem a határ két oldalán élő magyar és szlovák gimnazisták számára egymás történelmi traumáinak kibeszélésére és megértésére fókuszáló pszichológiai tréninget, és vetítésekkel egybekötött kerekasztal-beszélgetéseket. Az egyik ilyen rendezvényünkön ismerkedett meg Surján László, az Európai Parlament akkori alelnöke és a Charta XXI Megbékélési Mozgalom alapítója, valamint Štefan Hríb, a *Týždeň* című szlovák hetilap főszerkesztője, akiknek a két nép egymással szembeni sérelmeire vonatkozó kölcsönös bocsánatkérése a szlovák és a magyar médiában is rezonált.

– *Tehát kisebbségként fel kellene vállalni egy közvetítői szerepet?*

– Azt gondolom, hogy nekünk, kisebbségieknek aktív szerepet kell vállalnunk a szimbolikusan szemben álló népek közötti kommunikáció segítségével, a határon átnyúló – nem csak magyar–magyar – kapcsolatok javításában. Különösen fontosnak érzem mindezt azért, mert Füleken is azt tapasztalom, hogy a nemzeti közösségek inkább hajlamosak még egy ilyen kis városka lokális kulturális miliójében is izolációra építő kultúrpolitikát folytatni, legfőképpen azért, mert a kulturális közélet szereplői nagy átfedésekkel a politikai közélet szereplői is egyben, tehát a múltbéli sérelmek rendszeres felidézése és a képzeletbeli etnikai határok kitűzésére alkalmas kulturális jelenségek hangsúlyozása aktuálisan hasznosítható politikai tökéként tűnik fel előttük.

– *Fülek, mint város, mennyi és milyen kulturális intézményt tart fenn?*

– Fülek helyzete az intézményi struktúra és annak finanszírozása szempontjából is sajátos. A tisztán városi fenntartású – tehát minden rendszeres megyei és állami működési támogatás nélkül dolgozó – Füleki Vármúzeum és a Városi Művelődési Központ alkotja a rendszer gerincét. A Vármúzeum működteti a füleki várat és vár Bebek-tornyában berendezett állandó illetve időszakos kiállításokat, melyeknek évente már mintegy húszezer látogatója van. Az intézmény kötelékébe tartozik továbbá a Fő utcán található Városi Honismereti Múzeum, melynek várostörténeti állandó kiállítását tavaly nyitottuk meg, a Városi Könyvtár, mely három éve költözött a Vigadó épületének egykori színháztermébe és a vár alatt uniós forrásokból megépült Nógrádi Turisztikai Információs Központ, amely a Vármúzeum igazgatósága mellett a Novohrad – Nógrád Geopark irodájának és a Palóc Galériának is helyet ad.

– *Ez egy ekkora városhoz mérten egészen jó struktúrának mondható. Mennyi főállású szakember dolgozik a kulturális szférában?*

– A teljes intézménycsoport tíz főfoglalkozású alkalmazottal dolgozik, ami csak úgy képzelhető el, hogy szinte mindenki összetett munkafeladatokat lát el. A Városi Művelődési Központ az előző választási ciklusban költözött a Vigadóból a helyi zománcgyár egykori Üzemi Klubjába.

Jelenleg négy alkalmazottal működik. Hónapok óta folyik a VMK és a város szabadidőközpontja összevonásának előkészítése, hiszen a város közepén álló hatalmas épület étellel való megtöltése, személyes és költségvetési megerősítése Fülek jelenlegi anyagi kondíciója mellett másként nem képzelhető el. Összehasonlításként mondom, hogy Szlovákiában a közgyűjteményi és közművelődési feladatok ellátását járási szinten, régióinkban például Losoncon, a megye finanszírozza, mindez tehát Fülek esetében extra feladatok vállalását jelenti a városi költségvetés terhére.

– *Milyen a célközönsége ezeknek az intézményeknek és a profi alkalmazottak mellett számolhatnak-e aktív kultúrateremtőkkel?*

– Míg a Vármúzeum kínálata jellemzően szakmai alapokon nyugvó és rétegturális jellegű – a kiállításokhoz és könyvtári munkához kapcsolódó előadások, szemináriumok, konferenciák, filmvetítések, népzene, dzsessz, komolyzene –, a tömegkultúra – a jellemzően vígjátékokra fókuszáló és operettekre kihegyezett színházi kínálat, rock és könnyűzenei koncertek a várudvaron, városnapok – főként a VMK kulturális palettáján kap helyet.

– *Van arról pontos adat, milyen a populáris és a magas kultúra aránya a helyi kínálatban?*

– A populáris és a magas kultúra között nem egyszerű egy kisváros életében meghúzni a határt, főként, mert e fogalmak kispolgári és polgári értelmezése nagyban eltér egymástól. A kortárs művészet egyes ágai helyben szinte alig jelennek meg, hiszen a szűkre szabott demográfiai keret az egykori munkás városkában jellemzően nem termeli ki a szükséges közeget. A kínálat pár irodalmi estre és képzőművészeti kiállításra korlátozódik. Hazudnék, ha azt mondanám, hogy a mulatók zene nem mozgat meg nagyobb tömegeket nálunk (is). De a mindenkori közönségszámra vonatkozó aggodalmaink általában az értékesebb előadásokkal kapcsolatban is alaptalanok. Sokszor magam is csodálkozom, hogy honnan van a füleliekben ennyi kultúra iránti lelkesedés a húsz százalék feletti munkanélküliségi arány nyomán szélében uralkodó frusztráltság ellenére is, mely nemegyszer cinizmusba csap át. Persze a törzsközönség az értelmiségieknek szánt kínálatrészen nálunk is egy elhivatott „kemény mag” köré szerveződik, amely folyton zsörtölődik a szélesebb közönség és a fiatalság érdektelenségén.

– *Hogyan látja a füleki civilek szerepét a város kultúrájának életében? Vannak-e amatőr csoportok, aktív előadók, önálló művészek a városban?*

– A civil szervezetek – ahogy mi mondjuk „polgári társulások” – virágkora a kétezres évekre volt tehető, azóta viszont a civil közösségi élet részben a politikai megosztottságnak, részben a frontemberek kiégésének és az utánpótlás hiányának köszönhetően jelentősen leépült. Ennek ellenére a helyi magyar kultúratermelők között három kórus és három színjátszó csoport, két néptáncgyűttes, valamint egy történelmi hagyományörző csoport és egy kézműves baráti kör működik a városban. Közülük a

Zsákszínház és az Apropó Diákszínpad, valamint a Pro Kultúra Férfikar, a Melódia Női Kar, és a Rakonca Néptáncgyűttes is Dél-Szlovákia-szerte ismertek, és az országos magyar – sőt a Rakonca az országos szintű szlovák szakmai – megmérettetéseken is kiválóan szerepelnek. Helyi vezetőik – Mázik István, Szvorák Zsuzsa, Varga Norbert és Varga Lia – a szlovákiai magyarság megbecsült szakemberei. Ismertek amatőr képzőművészeink – Jacsmenyik József, Kovács Péter „Garp” – és hivatásos alkotóink – Balázs Alfréd, Németh Géza és Koós Gábor, valamint íróink és költőink – Mizser Attila, György Norbert, Ardamica Zorán és Vankó Attila – akik azonban saját alkotói, publikációs és szerkesztői tevékenységükön túl helyben jellemzően kevésbé tudnak bekapcsolódni a kulturális életbe. A szlovák kulturális térfélről mindenképpen meg kell említenünk a gyetvai telepeselek Jánošík elnevezésű hagyományörző csoportját, valamint Fero Mráz és Jana Bialová képzőművészeket, akik a helyi művészeti alapiskola diákjaival a nagyvilág különböző pontjain szervezett megmérettetéseken öregbítették az elmúlt években a város hírnevét.

– *A szlovák-magyar államhatár közelsége szinte predesztinálja a helyi kulturális intézményeket a határokon átnyúló kapcsolatok építésére. Miként nyilvánul meg ez a tevékenység?*

– Mindkét említett kórusunkat salgótarjáni kötődésű karmesterek vezetik évtizedek óta. A Rakonca szoros kapcsolatot ápol a „határon túli” néptáncgyűttesekkel, továbbá egyik alapítója és rendszeres társszervezője a salgótarjáni Palócföldi Táncháztalálkozóknak. Sajnos a Nógrádi Nemzetközi Folklor Fesztivál az elmúlt évek magyarországi politikai viharaiiban és a nyomukban járó pénztelenségben mára elvesztette táptalaját, így a határ mindkét oldalán csak halványan pislákol az egykori „világgraszoló” határon átnyúló rendezvény lámpása. Fülek 2013-ban kapcsolódott be utoljára a rendezvénysorozatba.

– *Ez sajnós elszomorító tény. Mi lépett a Nógrádi Nemzetközi Folklor Fesztivál helyére?*

– Annál jobban sikerült a Medvesi Fotós Maraton tavalyi – összességében második, viszont első valóban határon átnyúló évfolyama, amelyhez Fülek is társult, ezzel is propagálva közös Novohrad–Nógrád Geoparkunk természeti kincseit és kulturális örökségét, valamint teret engedve a helyi tehetséges fiatal fotósainknak. Folytatva a sort, a füleki Motolla Kézműves Kör 2004 óta tagja a szécsényi székhelyű Palócföldi Népi Iparművészek Egyesületének, az elnökletemmel működő dél-szlovákiai Végvárklaszter pedig a Felső-magyarországi Várak Egyesületével ápol szoros kapcsolatot.

– *Fülek önkormányzatként milyen forráslehetőségekkel számolhat a kultúra támogatásakor, fenntartásakor? Milyenek a pályázati és költségvetési források?*

– Városunk kulturális élete alapvetően önkormányzati finanszírozású.

Míg a Vármúzeum – és részben a város – a szlovák kulturális minisztérium közgyűjteményi és műemléki pályázati kereteire rendszeresen sikerrel pályázik, a VMK a szlovák kormányhivatal kisebbségi kulturális támogatási programjából kap támogatást magyar vonatkozású rendezvényeire. Magyarországi forrásokat viszonylag elenyésző mértékben tudunk csak bevonni intézményeink működtetésébe – azokat az elmúlt években civiljeink tudták inkább lehívni, viszont a magyarországi könyvtár-támogatási programból kapott könyvcsoomagok nagy segítséget jelentenek a Városi Könyvtár elavult állományának megújításaért vívott küzdelmünk során. Végezetül el kell mondanom, hogy Füleknek hagyományosan nagy potenciálja van a határon átnyúló pályázatok lebonyolítását és a belőlük finanszírozott programok megvalósítását illetően úgy a közös történelmi múlt és az épített örökség megismerésére és megőrzésére, mint a térség természeti értékeinek feltérképezésére és mindezek idegenforgalmi hasznosítására vonatkozóan. Így a várhatóan 2015 és 2016 fordulóján beadásra kerülő nagy határon átívelő projektjeink újra a várfenntartásra, a magyar-szlovák multiperspektivikus múltértelmezésre és a geoparki helyszínek további fejlesztésére koncentrálnak majd.

– Milyen rövid távú és hosszú távú tervekkel készülnek a város kulturális koncepciójának megvalósítására?

– A város rövid távú tervei között szerepel a kétnyelvű városi újság – a Füleki Hírlap – Fil’akovské zvesti – már megkezdett teljes arculatváltása, a Városi Művelődési Központ újraindítása és a székhelyeül szolgáló Üzemi Klub komplex felújításának előkészítése, majd hosszú távon ennek megvalósítása. A nagy hagyományokkal rendelkező csoportjainknak a városi civil pályázati rendszerből kihasítva a VMK költségvetésén keresztül kívánunk fix éves támogatást biztosítani. A várral és a Vármúzeummal kapcsolatban szeretnénk kiépíteni a váralján egy parkolót, valamint befejezni a várhoz vezető Váralsó utca rekonstrukcióját. Idén nagy erővel folytatjuk az alsó vár régészeti feltárását, melynek során szeretnénk lokalizálni és megásni annak egykori legnagyobb bástyáját. Erre jövőre kötnénk rá a középső vár 1944-ben megkezdett feltárásának befejezésével és a feltárt falszakaszok konzerválásával, majd a későbbiekben a várom turisztikai hasznosításához kötődő további fejlesztések megépítésével. Ami a kultúra terén is tapasztalható megosztottság felszámolását illeti, szeretnénk a lehető legnagyobb mértékben leválasztani a kultúrát a pártpolitikáról, és a nemzeti ünnepekhez kötődő elszigetelten megtartott megemlékezések mellett a városban élő etnikai közösségeket összekapcsoló nagyobb rendezvényeknek is hagyományt teremteni.